

דבר רי"ח

ממון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשמ על התורה

"ואת היתרת על הכבוד על הכלית יסירנה", המדקדק כאן ובפרשת ויקרא גבי שלמים וגבי חטאת יראה דכל מקום שנאמר גבי בקר כתבה תורה כליות מלא וכל מקום שנאמר גבי צאן כתבה תורה כלית חסר, וי"ל ע"פ הגמרא בחולין נ"ה ב' הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית ועיין בד"ת יו"ד סימן מ"ד שכתב בשם כמה אחרונים דכפול הוא כחצי זית וכענבה הוא כזית וי"ל דלכן גבי בהמה דקה כתיב כלית חסר דשניהן כאחת יש בהן שיעור א' של אכילה אבל גבי גסה דכל אחד צריך שיהא כזית כתיב בהו מלא שכל כוליא יש בה שיעור אכילה ואע"ג דברי שא דקרא כתיב בכולהו את שתי הכלית חסר התם בא לומר שמעכבות זו את זו כמ"ש בבכורות ל"ט א' ולכן כתיב חסר לומר שיהיו שתיהן כאחד כמו שכתב רש"י בפרשת עקב גבי לחת דכתיב חסר לומר ששתיהן שווין.

(טעמא דקרא)

דרש על התורה

"ויקרא אל משה וגו' מאהל מועד". ביום שהוקם המשכן והוא בר"ח ניסן (ספרי זוטא נשא ז' י"א ועיין גיטין ס' א' דל"מ כן ועיין רמב"ן ויקרא ח' ב' ועיין חזקוני סוף פרשת נשא).

(למכסה עתיק)

שו"ת בעניני ערב חג הפסח

ש. לגבי בדיקת חמץ בליל י"ד, רוב האנשים מתחילים לנקות הארונות ספרים ואת הארונות מטבח וכו' הרבה לפני פסח, כשמגיע ליל בדיקת חמץ יש דין בודקין לאור הנר, מה צריכים לעשות, שזה טרחה רבה לבדוק הכל.

ת. צריכים לראות עוד פעם מה שאפשר, רק מה שקל, כך המנהג.

ש. למעשה האם לומר את ההגדה בשבת הגדול או לא.

ת. הגר"א לא אמר, אבא היה אומר, החזון איש לא אמר, אני אומר את ההגדה.

ש. בענין זמן איסור אכילת חמץ בערב פסח, מי שנוהג בק"ש כהגר"א ולא כמג"א, מה יעשה כאן, ששמעתי שהחזו"א אמר שהיות וזה פעם אחת בשנה צריך להזדרז ולעשות כמג"א מה למעשה.

ת. יש להחמיר.

(שו"ת ידון משה חלק ח')

גליון זה יוצא לעילוי נשמת הרה"ג ר' יואל בן ר' פרץ זצ"ל סטניצקי נלב"ע י"א ניסן תשס"ז

דבר העורך

השבוע ראינו בחוש את מאמר חז"ל "כל המיצר לישראל נעשה ראש", וביותר ראינו את יציאתם של גדולי וחכמי ישראל וזעקתם הגדולה, בהגדה של פסח בפיוט "ובכן ואמרתם זבח פסח" אומרים "צום לשלש בפסח" וראיתי בבאור הדברים בהגש"פ "חשוקי חמד" מפי הרה"ג ר' יצחק זילברשטיין שליט"א וז"ל: "מרדכי ואסתר וכל העם היהודי עברו על דת, בטלו מצוה דאורייתא של אכילת מצה, כדי לצום ולהתענות בעבור הגזרה שיצאה מבית המלך להשמיד להרוג ולאבד.

מדוע, שאל גיסי הגר"ח קניבסקי, צריכים היו מרדכי ואסתר להתענות כבר בחדש זה, ניסן, על הגזרה שהיתה אמורה להתבצע רק בחדש אדר של השנה הבאה? הלא יש להם עוד זמן רב לכך? ותרץ הגר"ח, שעשו זאת כדי לחסך צער מעם ישראל, צער שיש בו משום פקוח נפש, שהרי כשמעו היהודים שבחדש אדר הם

שבת הגדול

אמר רבינו : "נשאלתי לאיזה נפקא מינה השולחן ערוך הקדיש סימן שלם עבור הדין ששבת קודם פסח קוראים לזה שבת הגדול למה הקדיש סימן שלם ולמה זה כל כך חשוב והשבתי שיש נפקא מינה בזה לנודר משבת גדולה או עד שבת גדולה, צריך לדעת מה זה, לכן מבאר השולחן ערוך ששבת זו זה שבת הגדול".
(קונטרס מנחת תודה)

הפטרת שבת הגדול

"חֲזַקוּ עָלַי דְּבַרְיֵכֶם אָמַר ה' וְאַמְרֵתֶם מַה נִּדְבַרְנוּ עֲלֵיךְ, אֲמַרְתֶּם שְׁוֹא עֶבֶד אֱלֹקִים וּמַה בָּצַע פִּי שְׁמַרְנוּ מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי הִלְכְנוּ קְדוֹנֵיית מִפְּנֵי ה' צָבָא-וֹת"

פרוש מופלא שמעתי מגיסי הגאון רבי חיים קניבסקי על פסוקים אלו: הקב"ה מתלונן על עם ישראל באשר לדבוריהם הלא טובים, והם משיבים ואומרים: 'מה נדברנו עליך', מה עשינו?! לא יודעים מה חטאו ומה דברו. והקב"ה משיב, הרי 'אמרתם שוא עבד אלקים, ומה בצע כי שמרנו משמרתו'. והקשה הגר"ח קניבסקי: הרי הקב"ה אמת וכל דבריו אמת, ואם כן ברור שעם ישראל הוציאו מפייהם את הדברים הקשים הללו, שמהם משמע לכאורה ש"שוא עבד אלקים": ואם כך קשה מאד, כיצד אפשר להתמם ולומר "מה נדברנו עליך"?! הלא תמה עצומה היא! מפרשים רבים מנסים להסביר את פשר הדברים.

ואמר הגר"ח קניבסקי פרוש משלו, ויש בדברים אלה כדי לרומם את הלבבות השבורים בעת הזאת: הכונה בפסוקים היא על תקופות של הסתר פנים, ועם ישראל באמרו 'שוא עבד אלקים', לא בא, חלילה, בטענות על הרבוננו של עולם, אלא מנסה להציג את העובדות כמות שהן, שלפי מה שענינו רואות הרי בני ישראל מצויים בהסתר פנים, ולכאורה המצב הוא ש"שוא עבד אלקים", שמתפללים ומתפללים, ומרבים להתקרב אל האלקים - ואין תוצאות... כביכול.

עם ישראל, מדגיש הגר"ח קניבסקי, לא התכוון לרגע אחד לומר שלא כדאי לעבד את השם. חלילה. היתה זו רק הצגת המצב המצער שבו הקב"ה מסתיר את פניו מהעם, ואינו מראה להם בעליל שיש תוצאות לתפלותיהם ולעבודת הקדש שלהם. ועל זה השיב הקב"ה ואמר, 'חזקו עלי דבריכם'! - לא טוב הוא אשר דברתם. כי האמת היא שאם הייתם מתאמצים לחפש ולחפש, הייתם מוצאים את חסדי וטובותי גם בתוך תוכו של הסתר הפנים.

(הגדה של פסח "חשוקי חמד")

המשך

עלולים להנתן למרמס תחת כפות רגליהם של הרשעים אשר בכל מדינות המלך, הם יהיו נתונים כבר מעכשיו בצער רב, וצער זה ימשך לאורך כל הימים הללו, וכדי למנע זאת הכריזו מרדכי ואסתר על צום ומספד, כבר בחדש ניסן, כמעט שנה תמימה לפני המועד שבו היתה הגזרה אמורה להתבצע!

בימים קשים אלו בהם גדולי וצדיקי הדור יוצאים וזועקים לנו וביניהם רבינו שאומר להוסיף עוד עול תורה

(ועין בפרוש שהבאנו מרבינו בשיר השירים)

וכן מבקש בקשה פרטית להתפלל שהיות והמצב מפריע לבריאותו של מרן ראש הישיבה שליט"א לכן מבקש רבינו שכל אחד יעתיר בתפילה ובקשה על יבנה וחכמיה ועל בריאותו של מרן ראש הישיבה שליט"א,

יתן ד' שנזכה בקרוב לגאולה השלמה וד' יתן בלב כל היועצים עלינו לרעה שיתהפך מחשבתם לטובה, ונזכה לבנין בית המקדש ולאכול מן הזבחים ומן הפסחים במהרה בימינו.

בברכת שבת *שבת*
פסח כשר ושמח
.ע.

שו"ת בעניני סימני ליל הסדר

ש. האם יוצאים ידי חובת ארבע כוסות במיץ ענבים, וא"כ האם צריך למזוג יין לתוך המיץ ענבים.
ת. יוצאים ידי חובה במיץ ענבים, וכך החזון איש נהג מכיון שלא יכל לשותות יין, ויותר טוב שימזוג יין לתוך מיץ ענבים.

ש. האם נשים צריכות להוריד הטבעות לפני הנטילה של "ורחץ".

ת. כמו כל רחיצה ראוי להוריד.

ש. מה ראוי לקחת לכרפס לצאת ידי חובה, א. עלי סלרי, ב. תפוחי אדמה, ג. מלפפון, או שהכל טוב.

ת. אם משיג סלרי. (ולמעשה נוהג רבינו לקחת לכרפס תפוחי אדמה, בשם בנו הר"ר אי"ש שליט"א)

ש. מי שהמצות שלו דקות ביותר ואם יבצע את המצה האמצעית לא יהא בכל חלק כזית, האם שיבצע בכל אופן שיחצה את המצה האמצעית ואח"כ ישלים עליה כזית ממצה שמורה אחרת, או שיבצע מצה אחרת שיש בה כזית, מה הדין.

ת. שיחצה את המצה האמצעית, וישלים כזית ממצות אחרות.

ש. אם כל אדם מחויב לספר כל הלילה מה החידוש בחכמים שעשו כך.

ת. מצוה מן המובחר.

ש. האם יש ענין לפני הנטילה השניה לסעודה להביא את עצמו לידי חיוב נטילה שנית או לא.

ת. ראוי.

ש. איך בני ישראל קיימו במדבר מצוות מצה, הרי לכאורה היה להם רק מן.

ת. הם קנו מתגרי עכו"ם.

ש. מהו המרור שמקיימים לכתחילה את מצוות מרור, והאם חסה גם טוב או לא.

ת. רק אם זה מר מקיימים אף בחסה, ואם זה לא מר לפחות קצת זה לא שווה כלום.

ש. לגבי לומר מקדש כהלל, הבאור הלכה תמה ע"ז שאומרים, מה למעשה.

ת. המנהג שאומרים.

ש. איש ואשה שמסורות אבותיהם שונות בענין אכילת קטניות או שרויה וכדומה, איך צריכה האשה לנהוג, והאם היא צריכה התרת נדרים על שינוי המנהג.

ת. נוהגת כבעלה, ובהתרה.

ש. בענין גניבת האפיקומן, יש שנמנעו ממנהג זה מטעמי חינוך וכדומה, מה נכון לעשות.

ת. אבי מורי ורבי זצ"ל לא נתן.

ש. מה הדין לצרף לזימון בליל הסדר, אנשים שמאכלם שונה, כגון שחלקם אוכלים דוקא מצות יד וחלקם מצות מכונה או שמקפידים לאכול כל אחד רק ממאכלו האם מצטרפים לזימון.

ת. לא מצטרפים היות שהם מקפידים.

ש. לגבי לכפול הלל של ליל הסדר ששם זה שירה.

ת. חלילה וחס זה הפסק. זה שירה אבל לא להפסק.

ש. אדם שכבר אמר את כל ההגדה והלך לישון וקם לפני עלות, האם יש ענין לעסוק ביציאת מצרים.

ת. חיוב אין, מצווה יש.

(שו"ת ידון משה חלק ח')

ש. במכת ארבה במצרים מצינו שכתוב "וינח בכל גבול מצרים וגו'". ואומר הבעל הטורים שמצינו בשני המקומות שכתוב המילה "וינח", פעם במכת ארבה, ופעם לגבי שבת שכתוב "וינח ביום השביעי". ואומר הבעל הטורים שזה בא לרמז שהמצריים לא סבלו ממכת ארבה בשבת. צריך להבין מדוע רק במכת ארבה לא סבלו בשבת ואילו שאר המכות סבלו גם בשבת.

ת. כי היא מכה מהלכת לכן נחה בשבת.

ש. אבל לכאורה קשה, שהרי גם ערוב הם חיות מהלכות והיו צריכים לנוח בשבת, ומדוע אצל ערוב לא כתוב "וינח" כבמכת ארבה.

ת. שם הרבה מינין ולכל אחד טבע אחר יש מכל מין ויש נחים.

(קונטרס עזרת אליעזר על התורה)

שיר השירים

כבר אמרו חז"ל שיר השירים קדש קדשים, אך לפה"נ מפשטות הכתובים מבאר חיבת הקב"ה וישראל מעת היותם לעם עד לעתיד לבא במהרה בימינו אמן, (הגם שאין בידי לפרש כל הפסוקים בפרטות). פרק א' מדבר בהיותם במצרים לססתי ברכבי פרעה וגו' משכני וגו' וכן כל הפרשה, עיין רש"י ומדרש. פרק ב' מדבר מיציאתם למדבר ומתן תורה ואוה"מ הביאני אל בית היין וגו' הסתיו עבר וגו'. פרק ג' מדבר מביאתם לארץ מי זאת עולה מן המדבר וכל הפרק. פרק ד' מדבר מבנין בית המקדש כמגדל דוד וגו'. פרק ה' מדבר מזמן חורבן בית ראשון פשטתי את כותנתי וגו' ודודי חמק עבר וגו'. פרק ו' מדבר מבנין בית שני וזמנו אנה הלך דודך וגו' לא ידעתי נפשי וגו'. פרק ז' מדבר מזמן הגלות בזמנינו שובי שובי וגו' נשכימה לכרמים וגו' ומבקשים על הגאולה, פרק ח' מדבר לעתיד לבא כמבואר בתוכו, ועל דרך זה יש לפרש כל המגלה.

(טעמא דקרא)

"אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו", במדרש רבה כאן פירשוהו על אהבת התורה דארינן אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבוזו לו, ועל פי זה אפשר לפרש גם רישא דקרא מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה דקאי גם כן על אהבת התורה ומים רבים ונהרות היינו תורה כמו שכתוב אין מים אלא תורה, והכונה דבנוהג שבעולם כשאדם מקבל דבר חביב אוהבו מאד אבל אח"כ כשמרבה לו הרבה מזה פוחתת האהבה שכבר רגיל בזה ויש לו הרבה, אבל בתורה אפילו יש לו הרבה תורה לא יוכל לכבות אהבת התורה ואדרבה כל מה שמוסיף תורה מוסיף אהבה אליה.

(טעמא דקרא)

פרפראות ומעשים מרבינו שליט"א

(מתוך הגדה של פסח "חשוקי חמד")

גיסתי, הרבנית קניבסקי ע"ה, ספרה לי על אברך ת"ח שנכנס לפני חג הפסח אל גיסי מרן הגר"ח שליט"א, וספר לו על מחלת 'בצקת הראות' המקננת בגופו מזה זמן רב, וגורמת לו יסורים רבים, והפלא הוא שגם הרופאים הטובים ביותר אינם מצליחים לרפאה.

הגר"ח שמע את דברי הת"ח, ואמר, "יש לך בצקת הראות? ! מה הבעיה? ! הרי עוד מעט אתה צריך למכור את החמץ לגוי; תמכור לו גם את הבצקת הזו..."

התלמיד חכם ההוא היה אכן חכם; ולא שאל הרבה שאלות. הוא שמע את הדברים יוצאים מפיו של גיסי, והאמין בהם עד תם. הוא המתין לערב פסח, וכאשר הגיע הרגע שבו מכר את חמצו לגוי, הוסיף בשטר המכירה גם את ה...בצקת שקננה בראותיו.

והנה, זמן קצר לאחר החג הגיע התלמיד חכם לביתו של גיסי ובשר לו שהמחלה עברה ואיננה, והרופאים אינם מבינים כיצד ארע הדבר.

ההסבר העומד מאחורי סיפור כזה הוא, שאדם הזוכה לכתר תורה וכתר יראת שמים, המלים היוצאות מפיו הן בבחינת סכין החותך כל אשר נקרה בדרכו, וכמו שכותב מרן הגר"א וסרמן הי"ד בבאור הגמרא (כתובות סב ע"ב) בה מסופר על רבי ינאי שקלל את חתנו בטעות. וכשהגר"ח אומר למכור את הבצקת לגוי, ומקימים את דבריו כלשונם, אלו הם התוצאות...

ניתן לקבל את הגליון בפקס: 077-2092005 או במייל: 0573145900@okmail.co.il ניתן לשלוח בקשה להצטרפות קבועה. נשמח לקבל עובדות מרבינו שליט"א (ממקור ראשון בלבד) וכן מכתבים עם תשובות כדי שנוכל לפרסמם ולזכות את הרבים. הערות והארות יתקבלו בברכה 057-3145900 ניתן להנציח לע"נ לרפואה ולהצלחה